

Rune Valentin Gregersen og Johannes Andersen

Sociologiske steder

© Systemtime AS

Sociologiske steder

© 2019 Rune Valentin Gregersen og Johannes Andersen og Systime A/S

Kopiering og anden gengivelse af dette værk eller dele deraf er kun tilladt efter reglerne i gældende lov om ophavsret eller inden for rammerne af en aftale med Copydan. Al anden udnyttelse forudsætter en skriftlig aftale med forlaget.

Grafisk tilrettelæggelse og produktion: Systime

Omslagsillustration: XXXX

XXX

1. udgave 1. oplag

ISBN

systime

Sonnesgade 11

DK-8000 Aarhus C

Tlf.: 70 12 11 00

systime.dk

4.5 Løsninger på den opdelte by	105
Centrale begreber	108
Litteraturliste	109
5. Skolen	111
5.1 Edgar Scheins løgmodel	115
5.2 Mikro- og makrosociologisk blik på en skole	117
5.2.1 Mikrosociologisk blik på en skole	117
5.2.2 Makrosociologisk blik på en skole	120
Centrale begreber	129
Litteraturliste	130
6. Folkemødet	131
6.1 Modsætninger, konflikt og magt	133
6.2 Stat og styreform	136
6.3 Demokrati i to dimensioner	140
6.4 Politisk interesse og deltagelse	143
6.5 Politisk orientering	150
Centrale begreber	152
Litteraturliste	152
7. Spisebordet	155
7.1 Familier	157
7.2 Familiens grundstruktur	159
7.3 Kvindens naturlige plads er i	162
7.4 Familier og ulighed	165
7.5 Hvid brud	168
7.6 Fælles måltider	172
Centrale begreber	174
Litteraturliste	175
8. Arbejdspladsen	177
8.1 Arbejde	179
8.2 Samfundets arbejdsdeling	181
8.3 Arbejdskampe	190
8.4 Arbejdsløshed	192
8.5 Sort arbejde	194
8.6 Arbejdets organisering	195
8.7 Holdninger til arbejde	198
Centrale begreber	202
Litteraturliste	203
9. Fængslet	205
9.1 Årsager til kriminalitet	206
9.2 Fællesskab og grupper	213
9.3 Samfundsstrukturerne	218
9.4 Årsager til at straffe	221
Centrale begreber	226

Litteraturliste	227
10. Grænsen	229
10.1 Grænser	231
10.2 Etnicitet, nationalisme og nationalstat	233
10.3 Nationalstater går i krig	237
10.4 Terror	239
10.5 Migration	240
10.6 Etnisk integration	243
10.7 Danskhed og grænsebommen	245
Centrale begreber	247
Litteraturliste	247
11. Fitnesscenteret	249
11.1 Kroppens og seksualitetens historie	252
11.2 Queerteori: Forholdene mellem kønnene	254
11.3 Krop og kærlighed i senmoderniteten	258
11.4 Narcissisme og anerkendelse	259
11.5 Roller, køn og høflig uopmærksomhed	261
Centrale begreber	263
Litteraturliste	263
Stikordsregister	265

© Systime AS

1. At læse et sted

Der, hvor du går

Når du vågner om morgenen, kaster du dig måske ud i en mindre diskussion med dig selv: Er du udsovet eller kan du godt ligge lidt længere? Lige lidt længere. På den anden side har mobilen larmet, og klokken er så mange, at du skal op nu, hvis du skal nå at møde inden klokken 8 på gymnasiet. Du spiser måske morgenmad, eller du nøjes med at drikke en kop kaffe. Pulverkaffe. Du tager din cykel, bare for at opdage, at den er punkteret. Shit. Og din lillesøster er allerede smuttet, så du kan ikke 'låne' hendes cykel.

Du skal altså med bussen. Den er overfyldt, og du kan fornemme, hvordan de andre kroppe damper af varme gennem frakkerne. Da et sæde bliver ledigt overvejer du, om det er dig, der skal kaste sig over det. Eller om du skal lade andre komme til. Før du har afgjort den diskussion, har en anden taget ordet. Måske er det derfor, du lige nu står og tænker over, hvorfor det hedder et 'sæde' i en bus og ikke en bænk eller en stol, hvorefter du tænker på en opdatering på *facen*, som du lige har tjekket. Den var så tåbelig. Hvorfor gør Helene sådan noget?

Stoppested. Gymnasiet. Når det lige. Første modul er dansk. Det er planen, at I skal gennemgå en ny dansk novelle af en helt ung forfatter. Om en pige der bliver svigtet, efter at en dreng havde lovet hende både guld og grønne skove En banal historie der fungerer, fordi sproget er vildt skarpt. Desværre er det ikke alle, der har opfyldt deres del af planen. Kun

der sig i har større betydning end andre, samfundsmæssigt set. I indledningens essay finder man centrale institutioner* og sammenhænge. Hvis du tager udgangspunkt i eksempelvis det forhold, at du måske eller måske ikke har spist morgenmad, så er 'måltid' det centrale begreb og fænomen, du tager fat på, og det har helt sikkert stor betydning for den måde, samfundet fungerer på.

Du skal altså lære at se. Du skal lade dig inspirere af at bevæge dig rundt på et sted. Mellem andre mennesker. I tæt kontakt til nogle institutioner, forstået som givne strukturer* og traditioner for at gentage bestemte handlinger. Du skal lære at koble konkrete aktiviteter sammen med begreber og analytiske perspektiver, der giver dig mulighed for at se konkrete aktiviteter som en del af et dynamisk samfund. Denne bogs kapitler begynder alle med, at vi forsøger at se, hvad der er på spil i en given sammenhæng. Du kan gøre det samme. Eksempelvis ved at tage nogle hurtige noter *om det der sker*, der hvor du befinder dig.

Det, du skal kikke efter, er først og fremmest *mennesker*. Det er sociologiens vigtigste objekt, og du skal lære at kikke efter deres adfærd, deres vaner, deres indbyrdes relationer, deres samtale, deres tankegang og deres selvopfattelse.

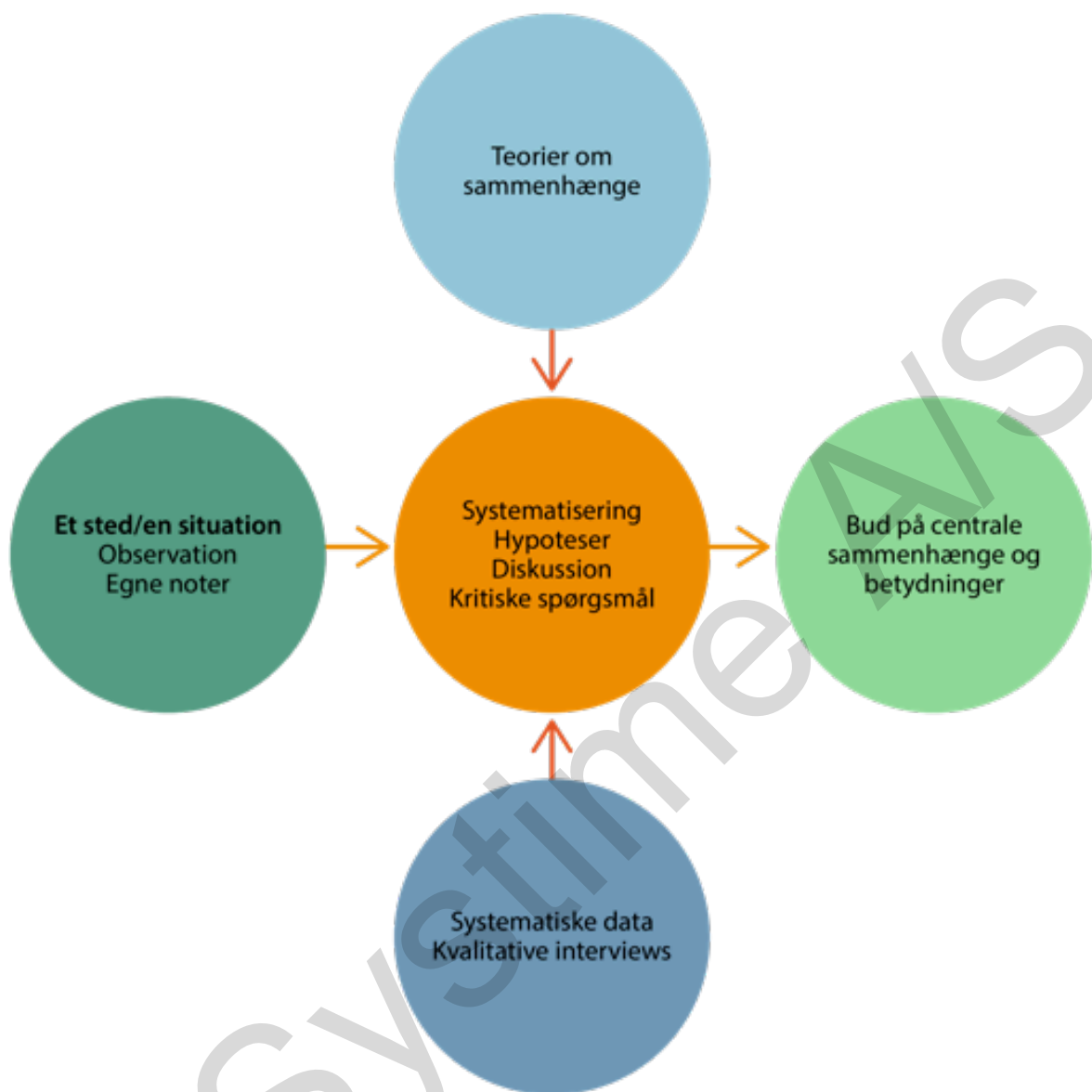
Det åbner for spørgsmål om, hvorvidt der er andre, der har observeret lignende sammenhænge og aktiviteter. Er der lavet optællinger, er der lavet interviews, eller er der lavet observationer af noget tilsvarende? Måske er der lavet undersøgelser af andre sammenhænge, end dem, man selv lige har set. De kan nemlig også være relevante for det fænomen, man gerne vil afdække nærmere. Så hvis der allerede eksisterer data fra andre undersøgelser, kan man fint lade sig inspirere af disse data. Også selv om de måske ikke altid er lige i øjet.

Det åbner samtidig for overvejelser om, hvorvidt der er sociologer, der har udviklet begreber og teorier om givne sammenhænge i relation til det, man kikker på. Du inviteres altså også til at gå ind i teoriernes verden, for at se *generelle* mønstre og sammenhænge, der fortæller endnu mere om samfundets måde at fungere på.

Institutioner Sociale strukturer eller mekanismer der regulerer flere individers samarbejde på en måde, der regulerer flere personers adfærd eller optræden i forhold til hinanden eller i kombination med det omkringliggende samfund. En skole eller et parlament er en institution.

Strukturer De indbyrdes sammenhænge og relationer der findes mellem delene i en helhed. Helheden kan betegnes et system, mens strukturen peger på den måde systemet er bygget op af sine delelementer.

Figur 1.1 Der hvor sociologien finder sted

Ved at kombinere dine egne observationer og noter med sociologiske teorier og sociologers data kan du systematisere dine indsigter og nå frem til et bud på centrale sammenhænge og perspektiver, der har betydning i situationen. Processen er illustreret i figur 1.1.

På denne måde har du mulighed for at se, hvor sociologien finder sted, og du har samtidig mulighed for at få et indblik i sociologiens data, begreber og teorier. Herfra er du forhåbentlig i stand til at lave dine overvejelser om strukturer, mønstre og dynamik i samfundet. Både på det nære og konkrete niveau (*mikro-sociologi*) og det generelle samfundsmæssige niveau (*makro-sociologi*).

Der er imidlertid nogle vigtige spilleregler, der skal følges, for at man kan agere som rigtig sociolog. De første vedrører *det kritiske spørgsmål*. Det gode analytiske arbejde består i at stille kritiske spørgsmål. Videnskab og analyser er ikke en '*roseklub*'. Det er heller ikke en aktivitet, hvor

det drejer sig om at gentage og gengive teorier og begreber. Videnskabens og analysens væsen er konfrontationen og det kritiske spørgsmål. Det kan være konfrontation med andre data og med teorier, som kan åbne for flere spørgsmål. Det kan også være tænksomme spørgsmål, f.eks. om den givne sammenhæng nu også holder. På den måde bliver de videnskabelige bud på sammenhænge og mønstre bedre. Men formodentlig aldrig fuldt udtømte. Derfor er sociologi som videnskab også en *social handling*, hvor man hele tiden bliver bedre gennem samarbejdet med andre.

Det er også vigtigt, at man stiller spørgsmål til og ud fra de kilder og perspektiver, man har til rådighed og ikke ud fra *subjektive fornemmelser*. Den gode sociolog er ikke nærværende som en stærkt subjektiv person, der synes noget om alt og alle, men som en *fagligt reflekteret* person, der er god til at stille de gode spørgsmål ud fra klare præmisser, som der selvfølgelig også skal redogøres for.

Den gode sociolog er også en, der er i stand til at fremstille sine resultater på en sådan måde, at man umiddelbart kan se, at der er belæg for den pointe, man kommer frem med. Og at andre, der ved at forholde sig til de samme oplysninger og teoretiske perspektiver som du har gengivet, formodentlig ville komme frem til det samme resultat som dig.

1.1.1 Det gode spørgsmål

Nu er én ting at lave noter om det sted, man befinder sig på. Disse noter skal helst være styret af en nysgerrighed. I første omgang en nysgerrighed om, hvad der sker på det sted, man befinder sig. Hvis vi holder fast i eksemplet med morgenmaden, er det oplagt at notere sig, om du er den eneste i din familie, der ikke spiser morgenmad, eller om nogle af de andre familiemedlemmer også springer morgenmaden over. Måske kan du også nå at få et indtryk af, hvorfor de springer den over.

Som regel presser nye spørgsmål sig på: Mon det der sker her, også sker andre steder? Er der andre, der ikke spiser morgenmad? Eller spiser alle andre deres morgenmad, undtagen dig? Svar på spørgsmålene kræver, at nogen har forsøgt at finde ud af, hvordan folks vaner er, når det drejer sig om morgenmad.

Det tredje spørgsmål drejer sig om, hvorvidt der altid har været nogen, der ikke har spist morgenmad. Er det med at springe morgenmaden over noget, der er kommet inden for de sidste 10 år, eller har det altid været sådan? Siger folks morgenmåltid noget om tiden, sammenlignet med andre perioder? Er den lemfældige omgang med morgenmad et udtryk for en individualiseret modernitet, eller er det bare noget besværligt noget, som altid har pisset nogle af, hvorfor de bare har undladt at spise?

Den sidste bemærkning rejser et sidste og ret vigtigt spørgsmål, nemlig hvad der er grunden til, at nogen springer deres morgenmad over? Et spørgsmål der åbner for mulige forklaringer på den givne sammenhæng. Det kan eksempelvis besvares ved at lave interviews med forskellige perso-

ner om deres morgenmadsvaner, og om deres bud på, hvorfor de springer den over eller er glade for at spise. De fire centrale spørgsmål i en sociologisk undersøgelse er gengivet i tabel 1.1.

Analytisk perspektiv	De centrale spørgsmål	Eksempel
Det faktuelle	Hvad sker der?	Der er nogen, der kommer gående, og mange der kommer på cykel. Der er også nogen, der kommer med bussen. Enkelte kommer kørende i egen bil.
Sammenligning	Sket det her andre steder? Er der forskelle mellem forskellige steder?	Hvor mange kommer gående, og hvor mange kommer kørende på cykel til deres arbejdsplads? Hvor mange kommer med bussen, og hvor mange kommer kørende i egen bil? Er det på samme niveau, uanset arbejdspladsen?
Udvikling	Hvordan var det tidligere, eksempelvis for ti eller tyve år siden?	Er der tale om en udvikling, så der er blevet flere på cykel og i egen bil, mens antallet der tager bussen, er faldende?
Sammenhæng	Hvad kan forklare mønstret og udviklingen?	Her søger man ofte efter teoretiske bud på en sammenhæng. Eksempelvis hos teorier om modernitet, individualisering, miljøbevidsthed, osv.

Tabel 1.1

Sociologiens centrale spørgsmål

I virkeligheden er det vanskeligt at formulere et godt analytisk spørgsmål i relation til der, hvor man går, eller til det sted, man har opsøgt. Det skal helst give ny indsigt, og det skal være spændende at arbejde med. Kender man svaret på forhånd, er det ikke særligt inspirerende at gå videre med, og ingen vil være interesseret i at høre om det. Hvis man ikke kender svaret eller bliver overrasket over nogle nye sammenhænge, der dukker op, når man arbejder med det, så er det spændende. Både for dig, som den der laver analysen, og for andre, der skal høre om eller læse den.

1.1.2 En sociologisk undersøgelse af rygning

Sat på kort formel er målet med *en sociologisk undersøgelse* at besvare et spørgsmål eller belyse en påstand ved at finde data, der kan bruges til det.

Først skal man arbejde med undersøgelsens spørgsmål eller hypotese. Det skal være kort og præcist, og til at besvare. Det er den vigtigste del af undersøgelsen. Det fylder ikke meget, men det kan tage lang tid at nå frem til et godt spørgsmål. Jo mere man kigger sig omkring, jo bedre bliver spørgsmålet. Og man kan kigge sig omkring både der, hvor man står, og i andre undersøgelser.

Spørgsmålet skal også helst åbne for ny indsigt, men det handler mere om motivation end selve det sociologiske håndværk.

Beskrivende og forklarende hypoteser

Man skelner i samfundsvidenskaben mellem den beskrivende og den forklarende hypotese. Den beskrivende hypotese kan lyde "der er flere drenge end piger, der ryger". En sådan hypotese lægger op til en undersøgelse af, om det rent faktisk er tilfældet, men den siger ikke noget om årsagerne. Derfor taler man om den forklarende hypotese. Den forklarende hypotese gør sig nogle antagelser om årsagerne til en bestemt sammenhæng, man allerede har fundet. Eksempelvis "Der er flere drenge end piger, der ryger, fordi der er en særlig drengekultur, hvor rygning er vigtig for at vise, at man er sej".

Næste del af undersøgelsen er at finde *belæg* for det svar, undersøgelsen munder ud i. Det kan være kvantitative data, kvalitative interviews, dokumenter m.m. Noget kan være tilgængeligt fra andre kilder, mens andet er noget, du selv kan oparbejde. Eksempelvis kan du sagtens lave kvalitative interviews med personer, du finder er relevante, og som vil stille sig til rådighed for undersøgelsen.

Endelig skal du være sikker på, at den fremgangsmåde, du benytter, holder rent metodisk. Er dine data gode nok til at lave et godt svar, eller svarer de i virkeligheden på noget andet, så du må nøjes med at sandsynliggøre, at der er noget på spil. Husk i den forbindelse, at et svar både kan være en bekræftelse eller en afvisning af din hypotese. Indholdet i den sociologiske undersøgelse er gengivet i figur 1.2.

Figur 1.2 Den sociologiske undersøgelses elementer

1.2 Kvantitative og kvalitative metoder

Den sociologiske undersøgelse kan benytte sig af forskellige fremgangsmåder eller metoder, og man kan sagtens benytte flere i samme undersøgelse, så de kan understøtte eller inspirere hinanden.

Man skelner i samfundsvidenskaben mellem to overordnede metoder, nemlig de kvantitative og de kvalitative. De kvalitative metoder har fokus på at gå i dybden med enkeltfænomener. Eksempler på kvalitative metoder kan være feltarbejdet og observationsstudiet eller interviews. De kvantitative metoder handler derimod om at kunne gå i bredden, dvs. at kunne sige noget mere generelt om et emne. Eksempler på kvantitative data kan være hårde data som statistik, spørgeskemaundersøgelser og generelt større mængder af tal.

1.2.1 Kvantitative metoder

De kvantitative metoder ses tit som den klassiske måde at undersøge en problemstilling på. Ved kvantitativ metode forstås en metode der selvsagt arbejder med mængder. Det handler altså om statistiske undersøgelser. Statistiske undersøgelser forstås her som en indsamling og analyse af talmateriale for at undersøge hypoteser* og teorier eller for at finde regelmæssigheder eller sammenhænge.

I en statistisk undersøgelse handler det om at oparbejde nogle kvantitative data, som kan være med til at give nogle tal på det, man undersøger. Den mest gængse statistiske metode er spørgeskemaet. Ved udarbejdelse af spørgeskemaer kan der konstrueres spørgsmål med lukkede og åbne svarkategorier.

Eksempel: Lukkede og åbne svarkategorier

En lukket svarkategori er en svarkategori med et begrænset antal svarmuligheder

Eksempelvis: Hvad synes du om skolens rygepolitik? Sæt et kryds nedenfor

---

Hypoteser En forestillet ide eller antagelse om en sammenhæng. Man skelner mellem beskrivende hypoteser "der er flere piger der går i gymnasiet end drenge" og forklarende hypoteser. "der er flere piger end drenge i gymnasiet, fordi piger fra tidlig alder socialiseres til nogle dyder om flid og at være pæn og stille som passer godt på uddannelsessystemet." Hypoteser peger på en efterfølgende undersøgelse og bekræftelse / afkræftelse af hypotesen.

Rygning skal begrænses meget mere	
Rygning skal begrænses lidt mere	
Rygepolitikken skal være som den er	
Folk skal have lidt flere muligheder for at ryge	
Folk skal have mange flere muligheder for at ryge	

Åbne svarkategorier er svarkategorier med potentielt ubegrænsede svarmuligheder (kvalitativt element). En fordel her er, at få svar på ting man ikke selv havde tænkt ind i undersøgelsen. Omvendt er sådanne svarkategorier svære at lave statistik på.

Eksempelvis: Skriv din mening om skolens rygepolitik

En anden vigtig ting at have for øje, når et spørgeskema skal udarbejdes, er, om man har lavet udtømmende svarkategorier. Det handler om, at svarmulighederne til de enkelte spørgsmål skal kunne dække alt det som svarpersonen kunne svare på spørgsmålet.

Hvis ja til at ryge (foregående spm.) hvilket cigaretmærke ryger du så? Sæt kun et kryds:

Danske cigaretter	
Udenlandske cigaretter	

Fejlen i dette eksempel er, at personen jo godt kan ryge både danske og udenlandske cigaretter. Dette kunne løses ved at indsætte en kategori med "**Begge**", så den bliver udtømmende. Tit er det også en løsning at indsætte en kategori, der hedder "**Andet**". Dermed opnås udtømmende svarkategorier.

I kvantitativ metode handler det om at opnå kvantitative data, som man kan bruge til at beregne på. Man kan udregne sandsynligheder, gennemsnit, signifikans, korrelationer (dvs. en sammenhæng f.eks. mellem rygning og forældrenes rygevaner.

Signifikans siger noget om, hvorvidt en sammenhæng, man har fundet, er tilfældig, eller om den er så tydelig, at den er overvejende sandsynlig. Man kan matematisk teste for sandsynligheden – det kaldes for signifikans.

I kvantitativ metode kigger man på sammenhænge. Med dette menes, at man undersøger, hvorvidt en ting påvirker en anden ting. Man taler om den afhængige variabel* og den uafhængige variabel. Den afhængige variabel er (selvsagt) afhængig af den uafhængige variabel.

Eksempelvis kunne man sige, at den afhængige variabel (en gymnasieelev der ryger) afhænger af den uafhængige variabel (forældre der ryger).

Uafhængig variabel	Afhængig variabel
Forældre der ryger	Gymnasieelev der ryger

Tabel 1.2

Uafhængige og afhængige variable

Beregning af kvantitative data kan laves på computere i statistikprogrammer, men man kan også selv lave matematiske beregninger af procent og sandsynlighed osv.

For den kvantitative undersøgelse er et centralt begreb *repræsentativitet**. Det handler om, hvorvidt den gruppe, man spørger, den såkaldte *stikprøve*, repræsenterer den samlede mængde man gerne vil undersøge. Den samlede mængde benævnes populationen. Hvis man eksempelvis skal undersøge, om folk på et gymnasium (populationen) bliver generet af røg i hverdagen, er det måske ikke repræsentativt for hele skolen, hvis man blot spørger én klasse (stikprøven), hvor der er 20 rygere, da der på hele skolen kun er (eksempelvis) 7 % rygere.

Hvis det lykkes at lave et godt spørgeskema og få en god svarprocent, har man data, der kan bruges til at generalisere ud fra. Sådanne data gør det altså muligt at sige noget generelt om hele befolkningen. Man kan sige noget om *sammenhænge*, men ikke om kausalitet*. Man kan også sige noget om sandsynligheder. Eksempelvis at der er x procents sandsynlighed for at noget bestemt vil ske. Men man kan ikke sige noget om, hvorvidt det sker netop der, hvor du er.

Kausalitet og korrelation

Sociologer arbejder ofte med sammenhænge mellem givne fænomener. Her arbejder man med to eller flere variable.

Variabel Man skelner mellem den afhængige og uafhængige variabel. Den afhængige variabel er det fænomen, som afhænger af den uafhængige variabel. Eksempelvis kan forældrenes uddannelsesniveau være en uafhængig variabel, der påvirker unges uddannelseschancer, den afhængige variabel, i forbindelse med undersøgelser af social arv.

Repræsentativitet Betegnelse for en god kvantitativ undersøgelse hvor stikprøven (de adspurgte) er dækkende for den samlede population. Eksempelvis kræver en repræsentativ undersøgelse af danskernes partivalg, at de adspurgte (stikprøven) på ca 1500 mennesker er repræsentative for den danske befolknings holdninger.

Kausalitet Betegnelse for at en uafhængig variabel har effekt på en afhængig variabel. Man taler ofte ikke om kausal-sammenhænge i samfundsvidenskaben, da det kræver, at man kan udelukke alle andre variable som havende effekt på de to variable, man undersøger.

Kausalitet

En angivelse af, at en uafhængig variabel A har en bestemt effekt på den afhængige variabel B. I samfundsvidenskab er det vanskeligt at identificere kausale mønstre, da alle samfundsmæssige handlinger finder sted i et komplekst netværk, hvor mange faktorer kan påvirke andre faktorer, enkeltvis og sammen. Men det konkrete case-studie med kvalitative data kan ofte identificere en kausalitet i en konkret sammenhæng. Så er konklusionen, at lige netop her, kan man se en kausalitet. Om den findes andre steder, kan der ikke siges noget om. Formodningen om kausalitet styrkes, hvis samvariansen mellem to variable kan begrundes teoretisk.

Korrelation

En angivelse af, at der er *en sammenhæng* mellem to eller flere variable. At der er en stærk korrelation* mellem variabel A og variabel B. I kvantitative studier har man statistiske regneprogrammer, der nøje kan udregne styrken af sammenhængen mellem to eller flere variable og angive resultatet med et tal, eksempelvis 0,44, på en skala fra 0,00 til 1,00. I samfundsvidenskab viser en korrelation på 0,44 en vis sammenhæng mellem et antal variable. Her kan man derfor sige noget om sandsynligheden for, hvor ofte man vil se denne sammenhæng.

1.2.2 Kvalitative metoder

De kvalitative metoder har selvsagt et kvalitativt fokus. Her handler det ikke om sammenligning, men om indlevelse. Man kan betragte den kvalitative forsker som en minearbejder, der trænger længere og længere ind i en mine for at finde svar på nogle af livets gåder og måske finde nogle guldkorn, som kan bruges til at sige noget om verden på. Et kvalitativt fokus er altså et fokus i dybden, hvor et kvantitativt fokus er et fokus i bredden.

En kvalitativ undersøgelse kan være mange ting. Det kan være observationsstudier af livet i en familie, eller det kan være et struktureret interview med en person, hvor man forsøger at finde vedkommendes latente holdning til et emne (ved en latent holdning menes de holdninger og meninger som en person reelt har, når alle overflader skrælles af) For at finde frem til den latente holdning spørges til den manifeste holdning (den manifeste holdning er den holdning, som svarpersonen giver udtryk for). Det vil altså sige, at den kvalitative metode kan indeledes efter, hvor struktureret den er.

Korrelation Betegnelse for at der er en sammenhæng mellem to variable. En svagere sammenhæng end en kausalsammenhæng.

Observationsstudie på Markuspladsen i Venedig. Hvad skal man kigge efter?

iStockphoto.com/751

Manifeste og latente holdninger

De manifeste og latente holdninger kan både findes i kvalitativ og kvantitativ metode. I kvantitativ metode kan man måske have et ønske om at finde ud af, om der er mange racister i en bestemt gruppe. Folk vil tit ikke svare bekræftende, hvis man spørger direkte, om de er racister. Måske fordi de er bange for, at omverdenen vil stemple dem, måske fordi de er flove over det. Derfor må man konstruere spørgsmål, der kredser om emnet, dvs. eksempelvis om de mener, at udlændinge har en lavere intelligens? At udlændinge er mere aggressive af natur osv. Så svarer objektet med sin manifeste holdning, og ud fra disse svar, kan vi måske danne os et billede af den latente holdning. I kvalitativ metode kan man gennem åbne spørgsmål i et interview også afdække en persons latente holdning ud fra de manifeste svar, som vedkommende giver.

Yderst på skalaen er den helt ustrukturerede undersøgelse. Dette kunne f.eks. være et observationsstudie af folkelivet på en plads i en europæisk storby, eller det kunne være et interview med en tilfældig person på gaden, hvor man sætter sig ned med vedkommende og beder personen om at fortælle om det, personen har lyst til. Fordelen er her, at man ikke styrer eller påvirker undersøgelsen og dermed har undersøgelsen en høj grad af troværdighed (validitet). Omvendt kan vi ende med så mange ubrugelige informationer, at det er umuligt at rydde op i vores data.

Det semistrukturerede interview

En mere struktureret undersøgelse er det semistrukturerede interview. Her har man struktureret sit interview eller sit observationsstudie efter nogle overordnede spørgsmål, som vedrører et emne. Stadig er det muligt for forskeren at tale mere om det ene spørgsmål end det andet, og dermed kan interviewet ændres efter, hvad personen ønsker at tale om, men stadig handler det om at styre undersøgelsen overordnet efter det, man gerne vil vide noget om. For at blive i minemetaforen: Det handler om at vælge, om man vil grave efter guld eller sølv, og dermed vælge hvilket sted man graver. Man laver derfor som udgangspunkt for undersøgelsen en interviewguide. I en interviewguide skelner man mellem teoretiske spørgsmål og interviewspørgsmål. De teoretiske spørgsmål er de spørgsmål som man interesserer sig for som forsker og gerne vil have undersøgt, mens interviewspørgsmålene er de konkrete spørgsmål, man stiller i undersøgelsen. Spørgsmålene er selvfølgelig kun retningsgivende og kan ændre sig undervejs, hvis interviewet drejes i en anden retning.

Teorispørgsmål	Interviewspørgsmål
Indledende afklaring og stemningsskabelse	Tak fordi du vil snakke med mig, XX. Kan du starte med at fortælle lidt om dig selv? Hvilken klasse går du i? Hvad er dit yndlingsfag i gymnasiet?
Årsager til at ryge?	Kan du prøve at fortælle lidt om, hvornår du startede med at ryge? Evt. beskrive den første cigaret du røg og hvilken følelse det gav dig? Ryger dine forældre? Hvor mange af dine venner ryger? Hvilket mærke ryger du? Hvor mange cigaretter ryger du om dagen?
Rygning og fællesskab	Ryger du alene? Ryger du sammen med venner? Hvilken funktion har rygning, når du er sammen med dine venner? Hvad taler I om, når I ryger sammen?
Rygning og værdier*	Anser du dig selv for at være ryger? Er det svært at ryge?
Ændringer af vaner	Har du overvejet at stoppe med at ryge? Hvad skulle der til for at få dig til at holde op med at ryge?

Tabel 1.3

Eksempel på interviewguide med person der ryger

Værdier I en skolesammenhæng betegner værdierne de synspunkter om rigtigt og forkert, der er fremherskende i forhold til adfærd, syn på elever, lærere og samfundet.

1.3 Feltarbejdet

Feltarbejde* t er en særlig gren indenfor den kvalitative metode, hvor det handler om, at forskeren tager nogle særlige briller på, nemlig de antropologiske. Mange forbinder det antropologiske feltarbejde med mange af de opdagelsesrejsende, der fra 1800-tallet og frem tog ud i jungler og andre ukendte steder og observerede folkelivet i stammesamfund. Her levede de i flere år i pagt med lokalbefolkningen og fik dermed tilegnet sig en stor viden om levevilkår og kultur* i de eksotiske samfund. Så omfattende behøver et antropologisk studie dog bestemt ikke at være hverken i tid eller rejser. Antropologien handler generelt om at studere menneskers sociale liv og om kulturer og samfund overalt i verden. Antropologen er interesseret i at afdække, hvorfor mennesker tænker og handler som de gør. Antropologen er derfor både interesseret i menneskers sociale relationer og de kulturer, vi er en del af. På den måde kan et sociologisk feltarbejde lige så godt tage udgangspunkt i en genkendelig virkelighed som dagligdagen i en gymnasieklasse eller en bustur om morgenen. Det handler altså ikke så meget om altid at opsøge eksotiske steder, men snarere om at se på verden med antropologi* ske briller.

Feltarbejde Antropologisk metode med fokus at studere et konkret felt / sted og de mennesker, der er en del af feltens liv, handlinger, adfærd og værdier.

Kultur I en skolesammenhæng er det summen af de artefakter, skueværdier og grundlæggende antagelser, der tilsammen danner fortællingen om, hvad skolen er for et sted.

Antropologi Videnskabelig lære om mennesket i almen forstand med fokus på kultur og sociale strukturer

iStockphoto.com/ANDREYGUDKOV

iStockphoto.com/monkeybusinessimages

Feltarbejde kan både være klassiske antropologiske studier som her af stammefolk i Ny Guinea, men også blot en bustur. Det handler om at tage de antropologiske briller på.

1.3.1 Felten og feltet

En af dem der tydeligst har defineret hvad et felt* er, er den franske sociolog Pierre Bourdieu (1930-2002). Ifølge Bourdieu kan et felt defineres som et større område, hvor bestemte normer og værdier gør sig gældende for folks handlen. For Bourdieu kommer et felts normer og værdier til udtryk gennem det, han kalder den sociale praksis. Den sociale praksis er de handlinger, vi foretager i hverdagen, som peger på vores værdier.

For Bourdieus sociologi handler det ikke om at finde fuldstændige sandheder om, hvad den sociale praksis er, men snarere at de forestillinger, værdier og normer, som er i et felt er givet historisk. Man kan altså ikke sige noget objektivt i antropologien og sociologien om, hvordan folk handler i bussen, men man kan tage udgangspunkt i en konkret situation og ud fra den sige noget om værdier og sandheder, som de mennesker der er en del af det flygtige fællesskab, som bussen udgør, praktiserer.

Når man observerer folks adfærd i en halvtom bybus, kan man f.eks. nogle steder se, at der altid fyldes op på enmandssæder, og at det vil blive sanktioneret med blikke eller ved at man bliver usynliggjort, hvis nogle placerer sig på et tomandsæde, hvor der allerede sidder en, hvis der stadig er enmandssæder ledige. Bourdieu bruger i den forbindelse begrebet *doxa** om et felts fastlåste forestillinger om rigtigt og forkert. Men dette doxa er altså historisk eller kulturelt bestemt. I nogle Sydeuropæiske lande kan man f.eks. observere en mere kommunikerende relation mellem fremmede i en bybus. Hvis der er flere doxaer i konflikt med hinanden i et bestemt felt, er det et udtryk for det vi kalder for etnocentrisme*. Etnocentrisme betyder, at man (ubevidst) bruger normer og værdier fra ens egen kultur som målestok for at bedømme og forstå andre kulturer i et samfund.

Felt (Pierre Bourdieu), et bestemt område hvor særlige normer og værdier gør sig gældende for folks handlen.

Doxa (Pierre Bourdieu): Et felts fastlåste forestillinger om rigtigt og forkert

Etnocentrisme Tendens mennesket har til (ubevidst) at bruge normer og værdier fra ens egen kultur som målestok for at bedømme og forstå andre kulturer og samfund.

I efteråret 2016 ryddede Aarhus kommune en række boligblokke i Aarhusforstaden Gellerup – en bydel med mange ressourcervage og med anden etnisk baggrund. Vejen ned gennem parken fik navnet "Karen Blixens Boulevard" – et udtryk for etnocentrisme eller omvendt et symbol på kulturel dannelse at bruge navnet på den store kvindelige forfatter Karen Blixen som bl.a. ejede en farm i Tanzania og dermed indgik i dansk kolonihistorie?

Joachim Ladefoged / Ritzau / Scanpix

Den danske antropolog Kirsten Hastrup (1948-) bygger videre på Pierre Bourdieu og skelner mellem *felten** som det konkrete fysiske sted i verden, hvor feltarbejdet udføres, og så *feltet** som med tanke på Bourdieu henviser til det analytisk bestemte genstandsfelt. Et eksempel på dette er bussen. Selve felten er den bus man observerer, mens feltet refererer til de regler for adfærd man observerer i bybussen som et særligt offentligt rum. Ved at lave en skelnen mellem det fysiske sted, som der observeres, og så genstandsfeltet tydeliggøres det, at man sagtens kan sidde i en bybus uden at agere antropolog. Det betyder dog ikke, at det kun er feltet, som antropologen skal beskæftige sig med. Ofte er den konkrete fysiske lokalitet på mange måder bestemmende for oplevelsen af feltet.

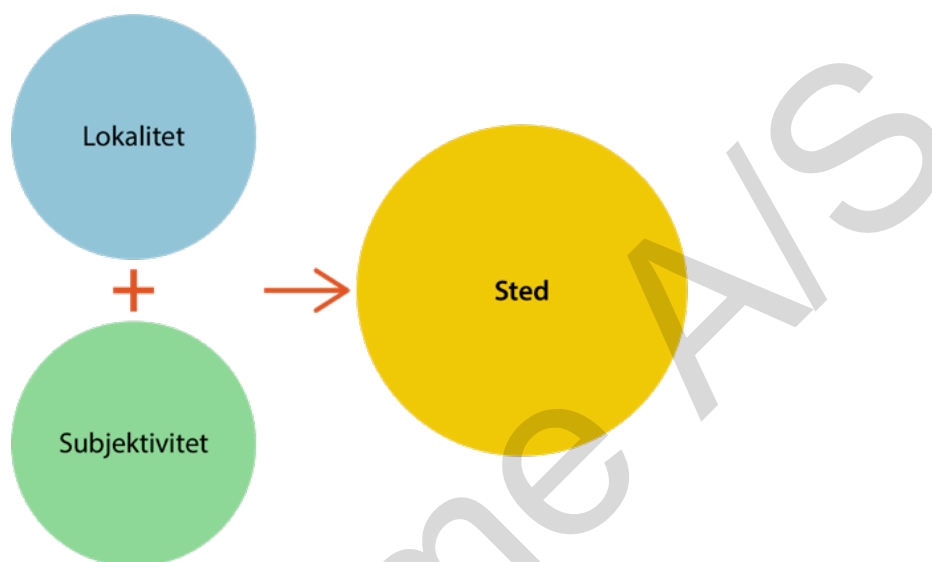

Felten (Kirsten Hastrup), den fysiske lokalitet som feltarbejdet foregår i.

Feltet (Kirsten Hastrup), det analytisk bestemte genstandsfelt som felten skrives ind i. Esemplvis betegner en bus felten, mens observationer af regler og opførsel i det offentlige rum betegner feltet.

1.3.2 Stedets betydning

Det kan derfor være interessant at se på stedets betydning i sociologien og antropologien. Normalt vil man sige, at et sted er en kombination af en fysisk og geografisk lokalitet med en subjektiv oplevelse af stedet.

Figur 1.3 Stedsteori

Vi kan altså ikke frasige os, at vi selv er til stede i bussen og dermed er en del af det, vi skal undersøge, og samtidig skal vi også være opmærksom på selve bussens indretning: Går man ind foran eller bagved? Er der både enmands- og tomandssæder? Rejser man sig op for ældre eller dårligt gående? Hvordan er skiltningen i bussen? Peger den på regler for adfærd? Er folk stille eller taler de højt osv. osv.?

En anden ting er, hvor fast vi anskuer et sted. Nogle vil anse et sted for at være noget fast forankret – dvs. at stedet i sidste ende er med til at skabe mennesket. Denne opfattelse stammer fra den tyske filosof Martin Heidegger (1889-1976), som netop mente, at stedet som fænomen bestemte menneskets placering i verden. Man kender også denne opfattelse i dag fra eksempelvis debatter om danskhed, hvor nogle betragter stedet Danmark følelsesmæssigt som noget statisk, der ikke kan ændres. I en senmoderne verden kan stedet også ses som konstant flygtigt og foranderligt. Bussen er i en sådan forståelse noget helt andet efter næste stop, end den var lige før. I en sådan globaliseringsorienteret verdensforståelse ændrer verden sig hele tiden, og stedet bliver dermed også noget dynamisk. En tredje stedsopfattelse handler om, at der faktisk er nogle steder, der ikke er gjort til steder endnu. For med de antropologiske og sociologiske briller er vi interesseret i de steder, hvor der er mennesker og menneskelig aktivitet. Man kan derfor skelne mellem steder og ikke-steder. Et ikke-sted kan være en tom parkeringsplads eller en afdøds hus. Hos den franske sociolog Marc Augé er ikke-stedet kendetegnet ved at være et anonymt og friktionsløst transitsted. Et ikke-sted* opholder man sig ikke på. Man går uden om det, og det har ikke værdi

for nogen. Nogle vil dog mene, at selv de forladte steder er interessante som steder, for man kan spørge til hvorfor de er forladte og er der spor af levet liv?

Ikke-stedet – det forladte sted

Hør eventyreren Morten Kirchhoff fortælle om fascinationen ved ikke-steder / forladte steder: på YouTube: My addiction to abandoned places | Morten Kirckhoff | TEDxAarhus (<https://www.youtube.com/watch?v=jrYZLbqDdpk>)

De to danske eventyrere Jan Elhøj og Morten Kirchhoff har lavet flere fotobøger af forladte steder rundt om i verden. Steder der netop peger tilbage på tidligere levet liv.

Ikke-sted Ifølge sociologen Marc Augé (f. 1935) et sted hvor der er mangel på menneskelig interaktion og kommunikation. Et ikke-sted er præget af mangel på historie og symbolsk betydning og har typisk kun en funktion: eksempelvis forbrug eller transport. Et eksempel kan være en tankstation, en lufthavn eller et shopping-center.

*Stedet som fast – stedet skaber mennesket – Martin Heidegger – fænomenologisk tilgang – Dansk Folkeparti
"Danskhed som noget fast"
Torben Christensen / Ritzau / Scanpix*

Globalisering* og steder; det foranderlige sted – postmodernisme
[iStockphoto.com/AmandaLewis](https://www.iStockphoto.com/AmandaLewis)

Steder og ikke-steder / Forladte steder
[iStockphoto.com/inkret](https://www.iStockphoto.com/inkret)

1.3.3 Feltarbejdet – en guideline

De fleste mennersker laver feltarbejde hele tiden. Når vi observerer andre menneskers adfærd eller prøver at forstå eksempelvis regler og kultur i det offentlige rum, så laver vi feltarbejde. Men det er noget helt andet at skulle gå videnskabeligt til værks i et feltarbejde. Og selvom feltarbejdet ikke er en kvantitativ videnskab, hvor det handler om at kunne generalisere, så kan det alligevel være en god ide at gøre sig nogle overvejelser, inden man drager ud i felten. For det første er det vigtigt at overveje et tema for feltarbejdet. Hvis ens felt f.eks. er et fitnesscenter, så kan der være mange ting, man kan kigge på i et fitnesscenter, og derfor kan det være en god ide at snævre sit fokus ind til f.eks. at se på syn på køn* i et fitnesscenter. For det andet kan det være en god ide allerede hjemmefra at have lavet et undersøgelsesspørgsmål, dvs. en slags problemformulering som kan være en retningslinie for ens arbejde. I tilfældet med fitnesscenteret kunne det være "Hvordan fremstilles kønnene gennem adfærd og indretning af et fitnesscenter?" Når man er så langt, kan man tænke i, hvilke metoder der kan være relevante til at indsamle data fra ens felt? Skal der laves interviews med personer i et fitnesscenter? Skal der observeres og bagefter noteres ned, hvordan der så ud, og hvordan fitnesscenteret var indrettet?

Kan man tage billeder fra stedet, eller overtræder det nogle af de deltagendes personlige grænser? Kan man læse på hjemmesiden om, hvordan fitnesscenteret præsenterer sig selv?

Globalisering Intense økonomiske, politiske og sociale relationer mellem lande og befolkningsgrupper, organiseret uafhængigt og på tværs af givne lokaliteter, med stigende gensidig afhængighed som konsekvens.

Køn Det biologiske køn. Eksempelvis at en mand er defineret ved at have en overvægt af mandligt kønshormon og at besidde mandlige kønsorganer.

Ofte kan fotos i det offentlige rum give anledning til etiske overvejelser. Kan hun tillade sig at filme her? Hvem skal have hendes optagelser?

iStockphoto.com/jabejon

Når man har gjort sig de indledende overvejelser, kan selve feltstudiet begynde. En af de ting, der er centrale for feltarbejdet, er overvejelserne om, hvem der giver en adgang til felten. Den eller de centrale personer i dette tilfælde kaldes *gatekeepers**. En gatekeeper kan f.eks. være bestyrelsen af fitnesscenteret eller en af dem, der træner i centeret, som giver lov til at følge en til en træningstime. Her skal man være opmærksom på to ting. For det første den rolle gatekeeperen spiller for det, man skal undersøge. Måske vil en fitnessinstruktør fra starten være skeptisk over for, om man blot forholder sig ironisk eller ligefrem kritisk til den kultur, der er i centeret, og nogle steder kan det ligefrem være forbundet med fare at kontakte en gatekeeper. Det kan f.eks. være i forbindelse med at besøge en kriminel eller en fodboldhooligan, som måske laver ting, som ikke tåler dagens lys. Men også i mere tilforladelige felter kan gatekeeperen være på vagt overfor, hvordan feltet fremstilles. Det er derfor vigtigt at gøre sig nogle etiske overvejelser, men også være bevidst om at bruge sine egne fordomme bevidst i analysen.

Gatekeepers Betegnelse for centrale personer i et felt der kan føre en ind i felten. Eksempelvis er fængselsbetjenten en vigtig gatekeeper i et fængsel, men det kan også være en indsat, der har sagt ja til at vise en rundt i fængslet.

Vi kender gatekeeperen fra diskoteksmiljøet, hvor dørmanden fungerer som gatekeeper til diskoteket, men måske er det i virkeligheden bartenderen eller DJ'en der skal give os adgang -ikke bare til diskoteket, men også til den kultur og det miljø som diskoteket er.
iStockphoto.com/nullplus

En anden ting at være bevidst om i selve feltarbejdet er det sprog, der bruges. Sproget er selvsagt centralt for kommunikationen i et felt, og her kan slang og sociolekter (dvs. særlige sproglige vendinger, der hører til et felt) være vigtige at have fokus på. Et andet forhold er at skelne mellem de mere formelle samtaler (eksempelvis interviews), man som forsker har med f.eks. gatekeeperen eller andre personer i felten, og så de mere uformelle samtaler som er noget mere tilfældige og ustrukturerede. De formelle samtaler kan have den fordel, at man her ved lige præcis, hvad man spørger ind til, og det kan knyttes op på ens undersøgelsesspørgsmål, mens de uformelle samtaler måske i højere grad kan afdække personernes latente holdninger, fordi de ikke føler, at de deltager i et interview, hvor de skal leve op til noget. I den forbindelse kan det også være en god ide at tænke i, hvordan ens egen rolle som interviewer påvirker undersøgelsen. Dette kaldes *interviewereffekten** og hentyder til, at alene det, at nogle er genstand for en undersøgelse, betyder, at de vil reagere anderledes, end de ellers ville have gjort.

Interviewereffekten Negativ betegnelse for det forhold at nogle interviewere påvirker de personer, der interviewes så de ikke svarer ærligt.

Arbejdssjak igang med vejarbejde. Skal man som forsker forsøge at ligne dem, man observerer? Eller vil det vække mere opsigt?

iStockphoto.com/vadimgouida

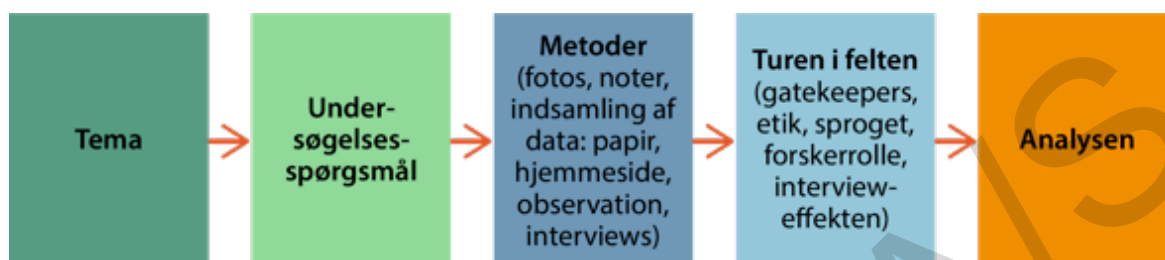
I den forbindelse kan det også være vigtigt at tænke i ens *interviewerrolle*. Skal man være en *imitator*, der forsøger at gøre det, de andre gør, for at blende ind, eller giver det f.eks. ikke så god mening, at man forsøger at løfte 250 kg i bænkpres? Skal man være en *deltager*, der selv er med til de ting, de andre laver, dvs. klæde om eller blot gå rundt i dit civile tøj i fitnesscenteret? Og som det sidste, skal man lave *aktioner* for at se, hvad der sker, hvis man f.eks. selv sætter noget i gang i felten? Det kan f.eks. være ved at deltage i en bodytoningstime som den eneste mand og se, hvad det gør ved adfærden blandt de kvindelige deltagere på holdet.

Forskerroller	Eksempler
Imitator	Forsøge at imitere en person, der allerede er en aktiv del af felten.
Deltager	Selv deltage i aktiviteter i felten.
Aktioner	Påvirke felten ved selv at sætte noget i gang.

Tabel 1.4

Tre forskerroller i feltarbejdet

Når man er færdig med selve feltarbejdet, går analysen i gang. Måske har man i virkeligheden fundet noget, der var mere interessant end ens indledende undersøgelsesspørgsmål om køn. Her kan man overveje, om man er nødt til at tage tilbage i fitnesscenteret og observere eller snakke med folk igen? Er der brug for at besøge et andet fitnesscenter? Er fitnesscenteret overhovedet et relevant sted at besøge?

Figur 1.4 Operationalisering af et feltarbejde

1.3.4 Analysen af feltarbejdet

Når man er vel hjemme fra ens feltarbejde starter selve det analytiske arbejde, hvor man grundigt reflekterer over, hvad man fandt ud af. Måske kan de sociologiske teorier hjælpe en til at forstå ens felt bedre. I analysen er der tre centrale dele, som man skal holde sig for øje: Dels en udvælgelse og en sammenkobling og dels en narrativ essayistisk beskrivelse af det, man observerede. Udvælgelsen handler om, at ikke alt det, man så i feltarbejdet, er lige interessant. Måske har man fået nogle informationer, som ikke rigtig giver en noget at arbejde videre med, og måske er nogle af de ting man har fundet ud af irrelevante for det, man gerne vil arbejde med. Måske finder man ud af at der faktisk er andre relevante observationer man gjorde end dem, som lige passede på ens undersøgelsesspørgsmål? Sammenkoblingen handler om at koble fra de observerede data til den sociologiske teoretiske viden, man har fået i sin undervisning. Bekræfter den eller udfordrer den lige frem de teorier, man har arbejdet med?

Den sidste del handler om det, som nogle steder lidt nedladende er blevet kaldt *Politiken tager til Jylland*. Med det menes der, at mange antropologiske studier ofte er blevet beskyldt for at være fordomsfulde og etnocentriske. At være etnocentriske handler om, at man mere eller mindre bevidst kigger på verden med sin egen kulturelle baggrund og værdier. Dette kendes f.eks. fra Politikens og andre mediers beskæftigelse med det interessante eller eksotiske. Det kan være en fotoserie fra UdkantsDanmark af tomme gader eller nedslidte mennesker med cigaretter i hånden. Selvom fotografen måske forsøger at forstå de mennesker, han observerer og fotograferer, så kommer han altid til at kigge på dem med sin egen kultur og verdensforståelse.

Fænomenet "UdkantsDanmark" er blevet beskrevet i utallige artikler og fotoreportager fra nogle af de store dagblade. Spørgsmålet er, om sådanne vinkler lever op til fænomenet "Politiken tager til Jylland".

iStockphoto.com/Gestur Gislason

Omvendt kan man sige, at forskeren altid vil have sine egne værdier, forestillinger eller fordomme med ind i en undersøgelse. Det, der er centralt, er blot, at man er opmærksom på dem og skriver dem frem. En metode til dette kan være gennem narrativer. Den narrative metode handler om, at man efter sit besøg i felten forsøger at formidle feltet som en litterært spændende fortælling. Denne form er blevet benyttet af bl.a. sociologen Erving Goffmann i hans studier af regler for adfærd i det offentlige rum. Formen kan se ud som et essay, hvor man skriver sine egne fordomme frem, og der hvor det bliver humoristisk eller kan virke stikkende eller stødende for nogen, der har man måske fat i noget. Og netop ved ikke at pakke sine fordomme væk, men ved at bruge dem aktivt bliver man som antropologisk forsker opmærksom på sin egen rolle i forskningen, og hvordan man altid vil være en aktiv del af felten.

Den narrative undersøgelse

En del forskere benytter sig af den såkaldte narrative tilgang, når de taler med personer. Den narrative tilgang handler om, at interviewpersonerne taler en mening frem om et bestemt fænomen eller forløb. De fleste mennesker er nemlig indrettet sådan, at de tillægger konkret mening til begivenheder, også selvom de måske kan virke meningsløse. En person der fortæller om at miste en ven eller et nært familiemedlem, vil ofte fortælle om denne begiven-

hed, så den tillægges mening, og dermed vil det også give vigtige informationer om, hvordan vedkommende er kommet sig over sorgen. Se f. eks. hos sangeren Søren Huss i Mads Hendrich, "Sangene hjalp Søren Huss gennem mørket", B.dk, 05.09.15

	Kvalitativ metode	Kvantitativ metode
Dataindsamlings-teknik	Observation / Antropologisk feltarbejde <ul style="list-style-type: none"> Feltnoter, narrative essays Spørgeteknik <ul style="list-style-type: none"> Dybdeinterview Fokusgruppeinterview Projektive teknikker 	Observation <ul style="list-style-type: none"> Optællinger Spørgeteknik <ul style="list-style-type: none"> Spørgeskema Eksperiment-design
Data	Non-numeriske <ul style="list-style-type: none"> interviewudskrifter, collager, fotos, video 	Numeriske <ul style="list-style-type: none"> frekvenser, fordelinger
Data-analyse	Kategorisering <ul style="list-style-type: none"> Kodning (f.eks. placering af udsagn i forskellige typer af svar) Direkte fremstilling Kondensering (sammenskrivning) 	Statistiske metoder <ul style="list-style-type: none"> Beregning af procenter, gennemsnit, korrelationer, regressioner, signifikansniveauer Fortolkning
Kvalitetskriterier (den korte version)	Troværdighed Gennemsigtighed <ul style="list-style-type: none"> Kan andre se, hvordan undersøgelsen er gennemført? Sammenhæng <ul style="list-style-type: none"> Hænger undersøgelsens successive trin logisk sammen, dvs. om vi undersøger det vi gerne vil 	Reliabilitet <ul style="list-style-type: none"> Er den tekniske udførelse af undersøgelsen pålidelig Validitet <ul style="list-style-type: none"> Måler vi det vi gerne vil, dvs. om der er sammenhæng mellem undersøgelsens forskellige trin

Tabel 1.5

Kvalitative og kvantitative metoder